

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap
Institutionen för ekonomi

Lönsamhet i nötköttsproduktion

- Avskrivningarnas betydelse för svenska nötköttsproducenter

Profitability in beef production

- The importance of depreciation for Swedish beef producers

Sara Hallin

Nathalie Lidemalm

Lönsamhet i nötköttsproduktion

Profitability in beef production

Sara Hallin

Nathalie Lidemalm

Handledare: Thord Karlsson, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för ekonomi

Examinator: Karin Hakelius, Sveriges lantbruksuniversitet,
Institutionen för ekonomi

Omfattning: 15 hp

Nivå och fördjupning: Grund C

Kurstitel: Självständigt arbete i företagsekonomi

Kurskod: EX0538

Program/utbildning: Agronomprogrammet– ekonomi

Utgivningsort: Uppsala

Utgivningsår: 2011

Serienamn: Examensarbete

Nr: 659

ISSN 1401-4084

Elektronisk publicering: <http://stud.epsilon.slu.se>

Nyckelord: Nötkött, kapitalkostnader, avskrivningar, byggnader, ekonomi, lönsamhet

Sveriges lantbruksuniversitet
Fakulteten för naturresurser och lantbruksvetenskap
Institutionen för ekonomi

Förord

Vi vill främst tacka Thord Karlsson för den tid och det engagemang du lagt ner på att handleda oss under arbetet med denna uppsats. Din hjälp har varit oerhört värdefull under hela processen!

Summary

Profitability in the Swedish agriculture has been declining for the past years. The same pattern can be found in the Swedish beef production where profitability and the number of producers are decreasing. Increasing land prices and foreign competition are some of the reasons why the industry is experiencing problems. In a capital intensive industry with high capital costs, cost reduction is very important.

The aim of this paper is to investigate the importance of depreciation in Swedish beef production and it will focus on buildings. The paper will try to explain to what extent depreciation affects profitability. The aim is also to analyze why some of the beef producers connected to Agribef are more profitable than others.

Secondary empirical information is used to analyze the Agribef beef producers. These producers represent two different branches, cow-calf production and finishing of calves. Theory, a literature study and a correlation analysis to find the connection between depreciation and profitability, has also been carried out.

The result shows that there is hard to find a strong connection between depreciation and profitability. The conclusion is that there are other costs of more importance than depreciation. An interesting result is that one producer with the highest profitability and also low depreciation costs had his cow calves outdoor all year around and therefore did not have a strong need for buildings compared to the other beef producers in the study.

Even though a strong correlation between depreciation and profitability could not be found the depreciation cost is still of importance when working towards cost reduction. The depreciation still has a significant part in the total costs of the farm.

Sammanfattning

Lönsamheten i det svenska lantbruket har försämrats under de senaste åren. Den svenska nötköttsproduktionen uppvisar samma trend med en fallande lönsamhet och även färre producenter. Ökade priser på mark och en stark konkurrens från utlandet är bidragande faktorer till de problem som branschen uppvisar. Svensk nötköttsproduktion är i dagens läge en kapitalintensiv bransch som kräver mycket kapital i exempelvis djur och byggnader. Med den försämrade lönsamheten som bakgrund är det aktuellt att finna vägar för att identifiera och minska kostnaderna för de svenska nötköttsproducenterna.

Denna studie kommer att rikta in sig på avskrivningarnas del av kapitalkostnaderna i svensk nötköttsproduktion och fokus kommer att ligga på byggnader. Syftet är att utreda hur stor påverkan dessa har på lönsamheten för de fallgårdar som presenteras i detta arbete. Studien ska också försöka svara på varför vissa nötköttsproducenter kopplade till lönsamhetsprojektet Agribeeff kan vara mer lönsamma än andra, relaterat till kapitalkostnaden avskrivningar. Med hjälp av sekundär empiri görs en studie på ett flertal gårdar som är knutna till Agribeeff. Dessa gårdar representerar två delar av nötköttsproduktionen, ungnöt till slakt och dikoproduktion. Empirin analyseras med hjälp av teori och en litteraturgenomgång men det görs även en korrelationsanalys för att utreda sambandet mellan avskrivningar och lönsamhet för fallgårdarna.

Resultatet av studien visar att det för de flesta av gårdarna inte går att se något samband mellan de två faktorerna avskrivningar och lönsamhet. Anledningen till detta bör alltså rimligen vara att det finns andra kostnadsposter som påverkar till en större grad. En intressant observation är att den gård som hade högst lönsamhet och lägst avskrivningar bland alla nötköttsproducenter har sina djur utomhus året runt och därmed också ett minskat behov av byggnader.

Även då avskrivningarna inte är avgörande för lönsamheten så kan dessa fortfarande vara en viktig del i arbetet mot minskade kostnader som måste bedrivas av svenska nötköttsproducenter idag. I denna kostnadsjakt kan byggnadskostnader vara en del, deras andel i produktionen kan minskas genom flertalet åtgärder och genom detta kan en ökad lönsamhet uppnås. Starka samband gick inte att se genom korrelationsanalysen men avskrivningarnas del i de totala kostnaderna bör ändå inte ses som obetydliga i sammanhanget.

Innehållsförteckning

1 INTRODUKTION	1
1.1 PROBLEMBAKGRUND	1
1.2 PROBLEM OCH MÅL	1
1.3 SYFTE OCH AVGRÄNSNINGAR.....	2
2 METOD	3
2.1 LITTERATURSTUDIE	3
2.2 TEORI.....	3
2.3 EMPIRI	4
2.4 KORRELATIONSANALYS.....	4
2.5 DISPOSITION.....	4
3. TEORI.....	6
3.1 LÖNSAMHET.....	6
3.2 KAPITALKOSTNADER	7
4 LITTERATURSTUDIE	9
4.1 DRIFT I BEFINTLIGA BYGGNADER	9
4.2 MINSKA KOSTNADER FÖR NYBYGGNATION	10
5 EMPIRI.....	12
5.1 AGRIBEEF.....	12
5.2 FALLGÅRDAR.....	12
5.2.1 Ungnöt till slakt.....	12
5.2.2 Dikalv.....	14
5.3 DIAGRAM.....	15
6 ANALYS OCH DISKUSSION.....	16
6.1 UNGNÖT TILL SLAKT	16
6.2 DIKALV	18
7. SLUTSATSER.....	21
REFERENSER.....	22
<i>Litteratur och publikationer.....</i>	<i>22</i>
<i>Internet</i>	<i>23</i>
BILAGA 1 - DIAGRAM.....	24
BILAGA 2 – KORRELATIONSANALYS	32

1 Introduktion

I detta kapitel behandlas problembakgrund, problem, mål och avgränsningar för studien.

1.1 Problembakgrund

För att ett företag ska vara hållbart på lång sikt är en lönsam verksamhet en förutsättning (Ax *et al.*, 2005). Däremot, på kort sikt, kan dock låg, eller till och med negativ lönsamhet, vara godtagbart. Beräkning av lönsamhet syftar till att kvantifiera företagets alla kostnader och nyttor associerade med ett eller flera handlingsalternativ.

Lantbrukens lönsamhet har under senare år blivit sämre till följd av högre kostnader som inte vägts upp av ökande intäkter (www, LRF konsult, 2010). Lantbrukets lönsamhet påverkas av olika kostnadsfaktorer. Några kostnadsposter som är karaktäristiska för branschen är foderkostnader, både inköpt foder och egenproducerad foder, arbetsinsats, kostnader för gödsel, alternativkostnader för beten, finansiella kostnader och kapitalkostnader.

I Sverige ställs höga krav på dyra byggnader för nötköttsproduktion vilket står för de största kostnaderna i dikoproduktion och slutuppfödning (Kumm, 2006). Kraven på svenska nötköttsproducenters byggnader till köttdjur är i flera fall högre än i andra länder med liknande vegetation.

2009 kan räknas som ett av de värsta åren för svenskt lantbruk och många lantbrukare försöker nu att åter igen stärka sitt företags ekonomi. Men trots att lantbrukarna vidtar åtgärder för att stärka sin ekonomi är det inte tillräckligt för att få den i balans. En högre ränta ger lantbrukarna högre kostnader och samtidigt med en stärkt svensk valuta ökar importtrycket på utländska varor och sätter de svenska lantbrukarna i en ansträngd konkurrenssituation.

1.2 Problem och mål

Lantbruket är en kapitalintensiv bransch där det finns ett återkommande behov av att göra investeringar i nya maskiner och byggnader (www, Taurus, 2011). Tillgångar kan skilja sig åt vad gäller värdetillväxt och värdeminskning. Medan maskiner sjunker i värde från första året kan byggnader öka i värde för att sedan minska.

Sedan EU-inträdet 1995 har priset på åkermark ökat för varje år i Sverige (www, Jordbruksverket, 2009). Genomsnittliga priser på jordbruksmark varierar för olika regioner. Jordbruksmarken i Götalands slättbygder har de högsta priserna per hektar medan Norra Mellansverige och Norrland har mycket lägre priser.

Svensk nötköttsproduktion uppvisar idag en fallande lönsamhet och ett minskat antal producenter (Kumm, 2005). Produktionen innefattade 24 000 gårdar år 1995 och fram till år 2003 hade antalet gårdar minskat till 18 000. Marknaden för svenskt nötkött visar också på en försämring till förmån för import från utlandet vilket till stor del kan förklaras med höga kostnader i den svenska produktionen. En ansträngning för att identifiera och minska kostnaderna torde därför vara mycket aktuellt för svenska nötköttsproducenter.

Eftersom lantbruk är en kapitalkrävande bransch medför det även höga kapitalkostnader för lantbrukare (www, Taurus, 2011). Animalieproducenter bedriver en verksamhet som kräver en stor bindning av kapital i form av djur och byggnader för djuren att vistas i. I dagens svenska nötköttsproduktion är drygt halva kostnaden, med dagens teknik och besättningsstorlek, byggnader och arbete (Kumm, 2005).

I begreppet kapitalkostnad ingår kostnader för att förbruka och för att binda kapital, alltså avskrivningar och ränta. En av dessa poster, avskrivningar, mäter kapitalförbrukningen och tar hänsyn till förslitningen av kapitalet men även den tekniska utvecklingen som gör att tillgångens värde minskar (Sperlingsson, 2003). Denna kostnad för kapital leder fram till följande frågeställning för studien:

Hur påverkar avskrivningar lönsamheten hos svenska nötköttsproducenter?

1.3 Syfte och avgränsningar

Idag finns det ingen samlad analys kring vilka faktorer som påverkar nötköttsproducenters lönsamhet och vad som gör att denna varierar som den gör. Syftet med denna studie är därför att visa hur en av dessa faktorer, avskrivningar, kan påverka lönsamheten hos nötköttsproducenter och till vilken grad den gör det. Studien ska också visa varför vissa nötköttsproducenter kopplade till Agribeef kan vara mer lönsamma än andra, relaterat till kapitalkostnaden avskrivningar. Det har i denna studie valts att lägga fokus på enbart avskrivningar då det på grund av komplexitet i sekundärdatan inte funnits möjlighet att också få fram empiri för den andra delen av kapitalkostnaderna, räntan.

Studien kommer endast att beröra avskrivningar för anläggningstillgångar, alltså fysiskt kapital, och fokus kommer att läggas på byggnader direkt applicerat på den specifika produktionen för nötköttsproducenter i Sverige. I studien antas endast linjära avskrivningar på byggnader. Nötköttsproducenter i Europa eller annan del av världen kommer inte att studeras. Arbetet vänder sig främst till insatta och intresserade inom ämnet.

De nötköttsproducenter som kommer att ligga till grund för studien är nötköttsproducenter kopplade till lönsamhetsprojektet Agribeef. Agribeef är ett samarbetsprojekt mellan LRF, Sveriges Lantbruksuniversitet och olika rådgivare över hela Sverige. Projektet innefattar ett tjugotal nötköttsproducenter, benämnda referensgårdar, över hela Sverige med ungnötsuppfödning och/eller dikouppfödning. Den information som finns tillgänglig har samlats in av ett flertal rådgivare. För att säkerställa lantbrukarnas anonymitet så har viss information vad gäller gårdarnas geografiska placering uteslutits.

Viktigt att komma ihåg när slutsatser dras utifrån fallgårdarna är att det empiriska materialet utgörs av relativt kortsiktiga data som gör det svårt att dra några långsiktiga slutsatser

2 Metod

I det här avsnittet redogörs för vilka metoder som används för att välja ut litteratur, empiri och teorier för en slutlig analys. Metod för genomförande av analysen kommer också att presenteras.

2.1 Litteraturstudie

Studien görs i form av en empirisk studie av sekundär data och den kommer även att innefatta teorier kring lönsamhet och kapitalkostnader. Litteraturen som kommer att diskuteras i den här uppsatsen är främst hämtad från databasen Epsilon. Det finns mycket material som beskriver dessa två ämnen mer allmänt i lantbruksföretag och som också redogör för dessa ämnen i produktioner med andra inriktningar än nötköttsproduktion. Denna information kommer att appliceras på det empiriska materialet.

Insamling av information gjordes till att börja med genom en sökning i databaserna Epsilon, Jstor och Science direct där allmänna sökord som ”lönsamhet”, ”kapitalkostnader”, ”nötköttsproduktion” och ”ekonomi” användes. Resultaten gav en stor mängd artiklar som sedan valdes ut efter hur väl de passade arbetets syfte.

Det har senare gjorts en mer inriktad sökning med hjälp av olika kombinationer av nyckelord för att få fram mer information kring arbetets specifika fråga. Syftet har varit att få fram litteratur som varit inriktad på det ämne som uppsatsen tar upp.

Även internetsökningar har använts för att få fram ytterligare information inom ämnet. En annan viktig metod som använts under informationssökningen har varit att utgå från artiklar och rapporter inom uppsatsens ämne för att sedan gå vidare med de referenser som funnits där.

Litteraturen är hämtad från ett flertal olika källor inom samma ämne. Därmed kan vi till en högre grad säkerställa att det material vi använder oss av är relevant och riktigt då vi får en indikation på om fler personer skrivit om samma ämne.

2.2 Teori

Då detta arbete utgår från lönsamhetsstudien inom projektet Agribeef så föll det sig naturligt att använda teorier kring lönsamhet och i enlighet med frågeställningen, teorier om kapitalkostnader. Vi är medvetna om att det finns andra alternativ för en sådan här studie men har valt dessa teorier då de går väl ihop med uppsatsens syfte och den empiri som finns.

Arbetet utgår från grundläggande teorier kring hur lönsamhet skapas och vad kapitalkostnadsposten avskrivningar är och hur de påverkar lönsamheten i företag. Då dessa teorier är allmängiltiga för de flesta företag så har litteratur valts ut som är mer specifikt inriktad på lönsamhet och kapitalkostnader i lantbruksföretag och i synnerhet nötköttsföretag.

2.3 Empiri

Projektet utgår från en kvalitativ metod och studien kommer att analysera resultatet från ett tjugotal nötköttsproducenter som har studerats ur ett lönsamhetsperspektiv inom projektet Agribeef. Analysen utgår från den teori och litteraturstudie som presenteras nedan. Vidare görs även korrelationsanalyser för att visa eventuella samband mellan avskrivningar och lönsamhet. För att säkerställa lantbrukarnas anonymitet så har viss information vad gäller gårdarnas geografiska placering uteslutits.

Gårdarna är av varierande storlek och inriktning samt utspridda över olika delar av Sverige. Då data har erhållits från projektet Agribeef blir informationen sekundär. Materialet från studien finns sammanställt i ett flertal diagram och dessa kommer att användas för att analysera kapitalkostnadernas inverkan på lönsamheten. Viktigt att påpeka är att dessa gårdar tillhör den bättre delen av Sveriges nötköttsproducenter.

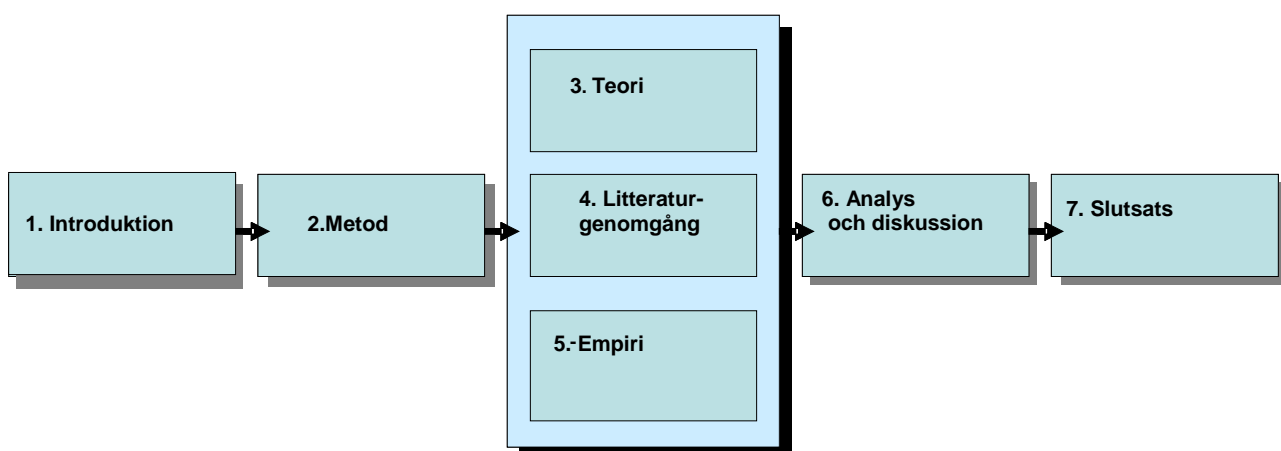
2.4 Korrelationsanalys

En korrelationsanalys görs för att se sambandet mellan två variabler (Freedman *et al* 1991). Variablerna utgörs av data som är intressant att studera och sätts in i ett punktdiagram. Varje punkt i detta diagram utgör ett par och i det här arbetet utgörs dessa par av avskrivningar och lönsamhet. Avskrivningarna har hämtats från gårdsspecifik data och lönsamheten har tagits fram ur diagram 4 för ungnöt till slakt och diagram 10 för dikor, se bilaga 1.

Sambandet kan utläsas genom att en rak linje dras genom diagrammet och sedan studeras hur punkterna är samlade kring denna (Freedman *et al* 1991). En tydlig ansamling av punkterna nära linjen antyder ett starkt samband och om spridningen är större visar detta på ett svagare samband mellan variablerna, alltså påverkar den ena inte den andra i lika stor utsträckning. För att se hur starkt eller svagt sambandet är så räknas ett r-värde fram mellan minus ett och ett, korrelationskoefficienten. Ju närmare r-värdet är värdet ett desto starkare samband finns mellan variablerna och detta blir mindre när värdet går mot minus ett. Som exempel är 0,40 en början på ett linjärt samband medan 0,6 är ett starkt.

2.5 Disposition

Denna disposition syftar till att ge en kort översikt av arbetet. Figur 1 nedan syftar till att ge en illustration över de delar uppsatsen innehåller. Dessa delar beskrivs sedan kort nedanför.

Figur 1. Uppsatsens disposition

Kapitel 1 ger en inledning till arbetet och beskriver problembakgrund, problem, mål, syfte och avgränsningar.

Kapitel 2 presenterar metoden och förklarar tillvägagångssättet, såsom litteratursökning, analysmetod.

Kapitel 3 innehåller de teorier som ligger till grund för arbetet. Det består av två delar, lönsamhetsteorier och teorier om kapitalkostnader.

Kapitel 4 presenterar relevant litteratur som berör uppsatsens mål och syfte och presenterar delar av vad som tidigare sagts inom ämnet.

Kapitel 5 är en genomgång av den sekundära empirin och innehåller en beskrivning av fallgårdarna kopplade till Agribeeff.

Kapitel 6 innehåller en analys och en diskussion av empirin kopplat till teori, litteraturgenomgång och den genomförda korrelationsanalysen.

Kapitel 7 presenterar arbetets slutsats och innehåller viktiga resultat från analys och diskussion.

3. Teori

I detta kapitel kommer teorier kring lönsamhet och kapitalkostnader att presenteras. Dessa ligger sedan till grund för analys och diskussion i studien.

3.1 Lönsamhet

Till stor del används resultatbegreppet som en indikator på hur bra eller dåligt ett företag går. Enligt Ax *et al.*, (2005) menar dock vissa att resultatbegreppet är meningslöst att använda för att bedöma hur ett företag har det ställt ekonomiskt. Ett företag kan visa höga vinster, det vill säga ett högt resultat, men ändå ha en relativt låg lönsamhet jämfört med ett företag som kan visa ett lägre resultat men ändå vara mer lönsamt. Skillnaden mellan resultat och lönsamhet är att resultat anges i absoluta tal hämtade från företagets balans- och resultaträkning medan lönsamhet är ett relationstal beräknat som ett kvotmått. Resultatet räknas fram genom att subtrahera kostnader från intäkter vilket visar på vikten av ett gott ekonomiskt resultat i verksamheten.

Lönsamheten i ett företag kan mätas genom att resultatet ställs i relation till insatsmedlen där en god lönsamhet är centralt för ett företags överlevnad och mycket viktigt för en lantbrukare att ha kunskap om (Sumelius, 2010). För beräkning av lönsamheten tas resultatet i relation till en viss storhet. Ofta utgörs storheten av kapital som finns och används i företaget. Att använda just kapital som storhet ger ett rättvisande mått på hur väl företaget går i relation till det kapital som är satsat i verksamheten.

Enligt Ax *et al.*, (2005) är lönsamhetsmål ett av de mest använda företagsmålen och det finns inte någon tvekan om att det är betydelsefullt för företaget. Även om verksamheten inte visar någon hög lönsamhet kan målet vara betydelsefullt då företaget på sikt är beroende av en viss lönsamhet. Det innebär att lönsamhet är grunden till ett långsiktigt hållbart företag. På kort sikt kan företaget göra vissa handlingar eller inte göra dem vilket kan öka deras lönsamhet just nu, till exempel genom att välja att inte underhålla byggnader eller andra anläggningstillgångar. Det ger lägre kostnader inom den närmaste framtiden och också högre lönsamhet, men i ett långsiktigt perspektiv kan det bidra till en låg lönsamhet. För att skapa förutsättningar för en långsiktig tillfredställande lönsamhet kan företag fokusera på nöjda kunder, ökad försäljning och tillväxt vilket kan leda till en stärkt marknadssituation och en högre lönsamhet.

Lönsamhetsproblem i lantbruket kan främst kopplas till kostnader inom framför allt byggnader och arbete (Kumm, 2006). För en ökad lönsamhet i nötköttsproduktionen är det centralt att minska byggnadskostnaderna och arbetsåtgången per kg kött som produceras. För att skapa de mest lönsamma förhållandena i dagens nötköttsproduktion så är den bästa lösningen billiga befintliga resurser eller, om nyinvesteringar görs, att bedriva en storskalig produktion.

Genom att beräkna lönsamhetsmått för företag kan en indikation ges på hur lönsamt företaget är på kort respektive lång sikt (Thomasson, 2008). Vid beräkning av denna kan olika jämförelsetal och kalkyler användas och allmänt visas relationen resultat dividerat med något insatsmedel som lett till resultatet. Lönsamhet kopplas ofta till företagets vinst, det vill säga företagets intäkter minus kostnader. För att sedan bedöma vinstens betydelse för företaget tas vinst i relation till den insats som gjorts för att nå upp till vinstresultatet, till exempel ägnas satsade kapital.

3.2 Kapitalkostnader

Kostnaden för att använda kapital kallas kapitalkostnad och kan både gälla fysiskt kapital och finansiellt kapital (Sperlingsson, 2003). I detta arbete kommer endast det fysiska kapitalet, anläggningstillgångarna, att behandlas. I begreppet kapitalkostnad ingår kostnader för att förbruka och binda kapital, alltså avskrivningar och ränta. Detta arbete fokuseras endast på den första delen, avskrivningar.

Kapitalförbrukningen mäts genom avskrivningar och dessa tar hänsyn till förslitningen av kapitalet men även den tekniska utvecklingen som gör att tillgångens värde minskar (Sperlingsson, 2003). I köttproduktionen återfinns en stor del av kapitalkostnaderna i byggnader, foderlager, maskiner, djur och liknande (Kumm, 2006).

Kapitalkostnader i form av anläggningstillgångar kan delas in i monetära tillgångar till exempel långfristiga fodringar och dotterbolagsaktier, och icke-monetära tillgångar som till exempel maskiner, inventarier och byggnader (Ax *et al.*, 2005). Anläggningstillgångar utmärks av att de införskaffas under en tidsperiod, en tidpunkt, men används under flera perioder. Under de perioder de används minskar de i värde på grund av bland annat slitage, minskat utnyttjande, förstörelse och teknisk utveckling.

Kalkylmässiga avskrivningar görs på anläggningstillgångarna för att beakta denna värdeminskning och kan därför sägas utgöra en kostnad för förbrukning av kapital. Kostnaden för förbrukning av kapitalet, alltså tillgångarna, betalas vanligen genom årsvisa avskrivningar.

Kalkylmässiga avskrivningar syftar till att behålla den fysiska-, ekonomiska- och lånekapaciteten samt att finansiera ersättningsinvesteringar (Freckner, 1985; Freckner & Samuelson, 1989; Johansson & Samuelson, 1997). Beroende på vilken avskrivningsmodell som används, linjär, degressiv eller progressiv, kommer den totala kostnaden för kapitalet att variera. Eftersom kostnaderna för drift, underhåll och reparationer ökar över tiden kommer den totala kostnaden vara högre för de som har höga avskrivningar i slutet av den beräknade livslängden för tillgången. Avskrivningsmodeller med höga avskrivningar även i slutet av tillgångens beräknade livslängd är linjär (konstant) avskrivning och progressiv avskrivning. Med lägre avskrivningar kan den totala kostnaden bli lägre i slutet av tillgångens beräknade livslängd och till största del motsvaras av drift, underhåll och reparationer. En strävan med avskrivningar som blir mindre i slutet av tillgångens beräknade livslängd är att kostnaderna för avskrivning, drift, underhåll och reparationer blir jämt fördelade över tiden.

Enligt Johansson och Samuelson (1997) medför linjär- och progressiv avskrivning vissa nackdelar. Eftersom underhåll och reparationer ökar med tillgångens ålder kan företag med äldre anläggningar straffas av att deras årliga totala kostnad, kostnaderna för drift, underhåll reparationer samt avskrivningar blir högre än för de med nyare tillgångar som kommer att ha en lägre totala kostnad per år. Ur konkurrenssynpunkt blir det en oönskad situation då samma varor och tjänster erhålls till olika produktionskostnader. Johansson och Samuelson menar att tillgångarnas ålder inte ska styra företagets kostnader utan att lika arbete ska leda till samma kostnader.

Nyinvesteringar i tillgångar görs vanligen i samband med en förväntad ökning i efterfrågan som i sin tur leder till en ökad produktion. Ur soliditetssynpunkt är det fördelaktigt med en högre avskrivning i början av perioden i samband med ökad efterfrågan till exempel i samband med en högkonjunktur, eftersom det innebär ökad försäljning och därmed ökade

intäkter. När efterfrågan sedan minskar har företaget lägre avskrivningar och får därmed lägre kostnader.

4 Litteraturstudie

I detta kapitel presenteras en litteraturgenomgång utifrån de vetenskapliga artiklar som valts för att passa väl ihop med uppsatsens syfte.

Lantbruket är en mycket kapitalkrävande bransch med ständiga behov av nyinvesteringar i maskiner och byggnader (www, Taurus, 2010). Samtidigt som lantbrukaren står med dessa investeringsbehov går lantbruken generellt mot att bli mindre och mindre lönsamma enligt LRF Konsults kvartalsrapport (www, LRF Konsult, 2009). Kostnader för maskiner och byggnader är en stor post som ger lantbruket en låg lönsamhet. Vid förbättrade intäkter för lantbrukarna tillsammans med minskade kostnader för kapital kan en ökad lönsamhet uppnås.

4.1 Drift i befintliga byggnader

Nötköttsproducenter med befintliga byggnader utan något alternativt värde på byggnaderna kan uppnå tillfredställande lönsamhet och även vid en produktion baserad på en liten besättningsstorlek kan en tillfredsställande lönsamhet uppnås (Kumm, 2006). Med större besättningsstorlek i befintliga byggnader utan alternativt värde kan lönsamheten förbättras ytterligare. Lönsamheten kommer dock att försämrans om lantbrukaren väljer att gå från en fungerande liten besättning i billiga befintliga byggnader till att utöka produktionen med fler djur och nyinvestera i större byggnader. Det finns dock en möjlighet att ändå få en utökad produktion med fler djur och en nyinvestering i byggnader till marknadspris att bli lönsam. Detta kan göras genom att säkerställa mycket låga byggnadskostnader och en avsevärt större besättning.

Vad som idag går att se i Sverige är att besättningarna tenderar att vara små och att de drivs med befintliga resurser. Ett skäl till varför många producenter väljer att arbeta på detta sätt är på grund av den tid det tar från att en investering, i exempelvis en ny byggnad, börjar betala sig. I många fall där befintliga byggnader används är dock arbetsåtgången ofta dubbelt så hög som i nya byggnader.

Många gånger är det mindre producenter med en liten besättning som kan använda sig av befintliga resurser med lågt eller inget alternativt värde till djuren. Enligt kalkyler gjorda av Kumm (2006) kan det konstateras att det ger minst lika bra lönsamhet att föda upp 50-100 ungnöt med befintliga resurser med lågt eller inget alternativt värde som att föda upp 400 ungnöt med nya byggnader och marknadspris. Kalkylerna visar också att små besättningar med befintliga resurser är konkurrenskraftiga vid en längre uppfödningssäsong.

Med större besättningar och befintliga byggnader med lågt eller inget alternativt värde blir lönsamheten bättre. I Sverige finns dock inte så mycket utrymme för stor produktion i befintliga byggnader, varken byggnad-, areal- eller arbetsmässigt.

Nackdelen med befintliga billiga resurser är att arbetsåtgången i många fall är betydligt högre i befintliga byggnader än i nya (Kumm, 2006). Med befintliga billiga byggnader ökar behovet av underhåll och reparationer jämfört med nya byggnader. Kan en minskad ersättning för arbete godtas i och med det ökade underhålls- och reparationsbehovet kan lönsamheten bli högre än i nya byggnader. Om marknadsmässig lön per arbetstimma krävs kommer dock arbetskostnader att vara mycket hög i befintliga byggnader jämfört med nybyggnation.

Många nötköttsproducenter använder byggnader från före detta småskalig mjölkproduktion som lagts ner (Kumm *et al.*, 2005; Hesse, 2007). Eftersom många småskaliga

mjolkproducenter lagt ner sin produktion då mjolkproduktionen gått till att bli mer storskalig blir det mer viktigt för nötköttsproducenterna att bibehålla den biologiska mångfalden och öppna landskap.

4.2 Minska kostnader för nybyggnation

För att ge lantbrukarna ett bättre resultat än vad de kan uppnå idag är det angeläget att minska nybyggnadskostnaderna vid en nyinvestering av en byggnad som även fungerar för större besättningar (Johnsson *et al.*, 2004). Vid en undersökning gjord av författarna var resultatet, intäkter minus kostnader, negativt för samtliga byggnadssystem och besättningsstorlekar som undersökts. Ingen av lantbrukarna kunde nå full kostnadstäckning i de byggnadssystem eller besättningsstorlekar som undersöktes.

I en grundkalkyl presenterad av Kumm (2006) kan inte heller full kostnadstäckning uppnås på de största besättningsstorlekarna om 400 dikor som studerats. Vid halverade nyinvesteringskostnader kan full kostnadstäckning uppnås med 100-200 dikor. Vid större besättningar kan produktionen gå med vinst men istället tillkommer problemet med att få svenska gårdar har den areal som krävs för så stora besättningar. Underskottet per 100 kg producerat kött blir dock mindre för lantbrukare med större besättningar främst på grund av att det totalt sett dividerat på antalet djur blev lägre byggnadskostnad och arbetsåtgång. Minskade kostnader för byggnad och arbete per 100 kg producerat kött blir allt viktigare för att uppnå en mer tillfredsställande lönsamhet för nötköttsproducenter (Kumm, 2006).

I framtiden med osäkerhet i den gemensamma jordbrukspolitiken kommer större krav på billigare byggnadslösningar och större besättningar att finnas för en lönsam nötköttsproduktion (Kumm *et al.*, 2005). Osäkerheter i bidragspolitiken för nötköttsproducenter gör att det kommer bli ännu viktigare att hitta lönsamma lösningar idag som ger goda förutsättningar för framtida nötköttsproduktion i Sverige. Nya politiska beslut kan enligt författarna snabbt förändra förutsättningarna för Sveriges nötköttsproducenter.

Enligt Kumm (2006) utgör byggnader en av de största kostnadsposterna för en nötköttsproducent. För att i fortsättningen kunna utöka produktionen och ge en mer tillfredsställande lönsamhet för nötköttsproducenterna krävs billigare byggnader, mindre arbetsåtgång, högre betalningsförmåga och minskad importkonkurrens enligt Kumm *et al.* (2005). Med större besättningar kan en lägre totalkostnad per 100 kg producerat kött uppnås vilket ger en bättre förutsättning för en högre lönsamhet för nötköttsproducenten i framtiden.

Johnsson *et al.* (2004) föreslår att lantbrukarna bör se över billigare byggnadslösningar vid nyinvestering till nötköttsdjur. Genom att använda sig av enklare byggnader med till exempel manuellt utgödningssystem istället för mekaniskt och manuell utfodring med traktor kan investeringskostnaderna minskas väsentligt. För att kostnaderna långsiktigt ska minska bör förenklingarna dock inte leda till ökad arbetsåtgång eller minskade produktionsresultat, då det i så fall skulle ha negativ inverkan på lönsamheten.

Genom att på olika sätt sträva efter att halvera nybyggnadskostnaderna kan en väsentligt högre lönsamhet uppnås jämfört med den grundkalkyl som gjorts av Kumm (2006). Till exempel kan lantbrukaren utföra hela eller delar av nybyggnationerna själv under en period av året då alternativ värdet på eget arbete är lågt, det kan även minska kostnaderna för nyinvesteringar (Kumm, 2006; Johnsson *et al.*, 2004). Det gäller bara så länge inte alternativkostanden på eget arbete överstiger kostnaderna för nybyggnation med legoarbete. I

grundkalkylen tas även kostnader upp som lantbrukaren redan kan ha täckning för. Det kan vara till exempel foderutrymmen och plats för kalvningar om kalvningar på bete nyttjas (Kumm, 2006). Med dessa kostnader borträknade visas en bättre lönsamhet av investeringen.

I en jämförelse mellan Sverige och Kanada är den kanadensiska nötköttsproduktionen mer lönsam än den svenska framför allt på grund av deras låga kapitalkostnader kopplade till byggnader (Nyman, 2009). Framför allt blir den kanadensiska produktionen mer lönsam då de använder sig av övervintring och utfodring utomhus av sina kvigor och slipper därmed uppställningen som svenska och skandinaviska producenter till stor del använder sig av (Manninen, 2007). För slutuppfödning av kalvar och stutar använder sig Kanadensarna av så kallade feedlots vilket innebär att djuren går utomhus men utfodras vid långa foderbord.

För att öka lönsamheten för de svenska dikoproducenterna kan dikor som har mindre behov av installering och intensiv utfodring hållas utomhus längre perioder av året eller till och med hela året för att minska byggnadskostnaderna enligt Manninen (2007). Enligt Svensk djurskyddslag får nötkreatur vistas utomhus under den kalla årstiden om de är lämpade för det (www, Jordbruksverket, 2011). Det ger svenska producenter möjligheten att faktiskt ha sina djur ute vintertid och därmed minska sina byggnadskostnader. Men trots att möjligheten för svenska producenter finns är det av gammal tradition mer vanligt i Sverige och Skandinavien att ställa in sina djur under den kalla årstiden (Manninen, 2007).

5 Empiri

I detta kapitel presenteras och förklaras den sekundära empiri som används i uppsatsen. Kapitlet innehåller en presentation av de nötköttsproducenter som är kopplade till Agribeeff.

5.1 Agribeeff

Den sekundära empirin är i form av ett tjugotal gårdar som studerats i lönsamhetsprojektet Agribeeff. Projektet är ett samarbete mellan LRF, LRF Konsult och SLU och insamlingen av information från gårdarna har gjorts av ett flertal rådgivare från HS, Växa, LRF Konsult och AGNUS Konsult (www, Agribeeff, 1, 2009). Agribeeff är ett tvåårigt projekt som syftar till att beskriva den verkliga lönsamheten på ett antal referensgårdar som är utvalda för att representera olika besättningsstorlekar och produktionssätt inom nötköttsproduktion. All insamling och hantering av materialet har gjorts enligt samma standardiserade tillvägagångssätt som Agri benchmark. Agri benchmark är ett internationellt nätverk där, bland annat, information om lantbrukets ekonomi samlas in och analyseras (www, Agribenchmark, 2011).

5.2 Fallgårdar

Detta kapitel innehåller kortare beskrivningar av varje fallgård. Gårdarna har analyserats under år 2008 och 2009 enligt en uppdelning på dikalvsproduktion samt ungnöt till slakt, för 2010 gjordes en indexuppräknings för de värden som tagits fram (www, Agribeeff, 2, 2009). De gårdar som studerats under 2008 ingår även i 2009 års resultat men under det året har några ytterligare gårdar tillkommit i sammanställningen. Gårdarna är lokaliserade i flera olika delar av Sverige.

Resultatet för ungnöt innehåller information om jämförelsetal för intäkter och kostnader per kg slaktad vikt och för dikalv visas intäkter och kostnader per ko som avses kalva (www, Agribeeff, 2, 2009). I beräkningarna ingår också varje företags hela resursåtgång, alltså maskiner, byggnader, mark, kapitalbehov och arbetstid för de olika produktionerna. I sammanställningen antas även att alla fallgårdar tillämpar linjär avskrivning.

5.2.1 Ungnöt till slakt

I materialet ingår sju gårdar som bedriver produktionen ungnöt till slakt där totalt fyra stycken tillkom under 2009. Gårdarna representerar både konventionell och ekologisk produktion (www, Agribeeff, 3, 2009). Företagens namn anges endast med ett löpnummer och antal slaktade ungnöt per år och det går inte att utläsa exakt vilket företag det rör sig om.

Gård 1-110K är lokaliserad i skogsbygd inom ett stödområde. Kötraskalvar köps in från andra gårdar samt förmedling och företaget har ungefär 115 slaktade djur per år där 20 stycken utav dessa är kvigor. Djuren står i billiga, enklare byggnadskonstruktioner i form av ett rationellt kallt liggbåsstall. Gården odlar enbart vall och köper in allt kraftfoder till djuren.

Gård 2-260M ligger inom ett stödområde och bedriver produktion med yngre ännu ej avvanda mjölkskalvar som anskaffas via mellangårdsavtal. Byggnaderna är effektiva med

hänsyn till arbetstid och välmekaniserade. Maskinparken är av mycket god standard. Företaget slaktar ungefär 250 mjölkkrastjuror varje år.

Gård 3-160MK ligger i stödområde och har en produktion om ungefär 100 slaktade mjölkkrastjuror och ungefär 50 köttkrastjuror per år. Maskinparken är av god standard och företaget bedriver även ett maskinsamarbete. Kalvar köps in som mjölkkalvar, avvanda mjölkkalvar och även till viss andel avvanda dikalvar. Den senaste om- och tillbyggnationen gjordes av ladugården under 2007.

Gård 4-130MK bedriver produktion i södra Sveriges inland inom ett stödområde och slaktade ungefär 90 mjölkkrastjuror och 20 köttkrastjuror år 2009. Mjölkraskalvar köps in fyra gånger per. Byggnaderna i form av stallar är äldre som justeras och repareras kontinuerligt. Maskinparken är relativt ny.

Gård 5-220M ligger i ett stödområde och skickar ungefär 220 mjölkkrastjuror för slakt varje år. Dessa köps in unga från mjölkföretag i närheten. Företaget expanderar och genomför regelbundna nybyggnationer och dessa är rationella och lättskötta. Maskinparken är av äldre modell.

Gård 6-100M har sin verksamhet inom ett stödområde och levererar ungefär 100 mjölkkrasdjur per år med övervägande andel tjurar. Byggnaderna är från 1989 och kräver mycket i underhåll. Även maskinerna är av äldre modell.

Gård 7-110M bedriver produktion i södra Sverige i ett stödområde. Produktionen omfattar ungefär 100 levererade stutar till slakt. Byggnaderna är från tidigare mjölkproduktion och omfattar lösdriftsstall från 80-talet men dessa anpassades till verksamheten under år 2005. Maskinparken är mestadels ny.

Gård 8-280M har en produktion som omfattar ungefär 290 levererade mjölkkrasdjur år 2009. Brukarna räknar dock med en expansion som i framtiden kommer att betyda ca 400 levererade djur. Stallbyggnaden är en nybyggnation med plats för ca 300 djur och företaget har även ett äldre fungerade stall för 100 djur som dock kräver mycket i form av underhåll. Maskinparken är runt 5-10 år gammal.

Gård 9-100M levererar varje år ungefär 100 mjölkkrasdjur till slakt. Vad gäller byggnaderna så har ombyggnationer gjorts under de senaste åren och är rationella och lättskötta, så är även utfodringen. Maskinparken är något äldre men i gott skick.

Gård 11-110K ligger bedriver en produktion med ungefär 110 köttkrastjuror till slakt varje år. Stallbyggnaden innehåller djupströbädd och skrapgång och är ungefär tio år gammal. Maskinparken är en blandning av nytt och gammalt och förnyas regelbundet.

Gård 12-100M levererar varje år ungefär 100 ungtjuror till slakt. Stallarna är av äldre modell med spaltgolvsboxar och maskinparken är också relativt gammal.

Gård 13-90KE levererar varje år ungefär 60 tjurar och 30 kvigor till slakt. Djuren går i stall med djupströ och skrapad gång och byggnaderna är rationella och lättskötta. Maskinparken är av något äldre modell.

Gård 14-150MK skickar varje år ungefär 130 mjölkkraskalvar till slakt men företaget har även ungefär 30 dikor som är under avveckling där tjurkalvarna från dessa också levereras till slakt. Stallbyggnaderna är gamla och repareras kontinuerligt. Maskinparken är av varierad ålder.

Gård 15-100K bedriver en produktion av ungefär 85 slaktade kötttrastjurar och 15 kvigor. En ombyggnation har precis gjorts för ungtjurarnas byggnad. Maskinparken består av både äldre och nyare maskiner.

Gård 16-40KE slaktar ungefär 20 kvigor och ungor varje år. Med dikor har företaget ungefär 200 djur. Byggnaderna är från början stallar för mjölkproduktion som sedan anpassats till den nya produktionsinriktningen. Maskinparken består av både äldre och nyare maskiner.

Gård 17-110KE har en produktion som innefattar ungefär 100 dikor och alla ungdjur vidareuppföds. Byggnaderna är i form av kall lösdrift och djupströbäddar och konstruktionerna är enkla men rationella. Brukarna har ett stort maskinintresse.

Gård 18-22KE bedriver en produktion som innefattar ungefär 50 dikor och tjurkalvarna slutuppföds. Kvigkalvar som inte används för rekrytering säljs. Byggnaderna är relativt nyinköpta och byggdes under 2008 om till liggbås för dikor och rekrytering.

5.2.2 Dikalv

I det insamlade materialet ingår tolv gårdar som bedriver dikalvsproduktion där fem stycken utav dessa tillkom under 2009. Gårdarna representerar både konventionell och ekologisk produktion (www, Agribeeff, 4, 2009). Gårdarnas namn anges som ett löpnummer och en siffra som visar antalet dikor som planeras att kalva.

Gård 20-40DE bedriver en nötköttsproduktion med ett 40-tal dikor av tung köttträs. Djuren står i en äldre byggnad i form av en ombyggd mjölkkladugård där det finns både liggbås och ströbädd. Företaget har inget stort kapital investerat i sin maskinpark.

Gård 21-60D har en produktion som omfattar ungefär 60 dikor av tung köttträs. Djuren går på lösdrift med ett liggbås från år 2003. Maskinparken är i behov av uppdatering.

Gård 24-80DE bedriver sin verksamhet med ungefär 70 dikor. Djuren står i byggnader som från början varit avsedda för mjölkproduktion men byggts om. Maskinparken består av både äldre och nyare maskiner.

Gård SE-JEU2 består av två gårdar. Den ena gården har ungefär tre fjärdedelar arrenderad mark och bedriver en produktion med 50 dikor och slutuppfödning av ungdjur. Dikostallet är ett liggbås som är byggt under slutet av 90-talet. Den andra gården ligger utanför stödområden har ca 20 % arrenderad mark. 2008 genomfördes nybyggnationer för både diko och ungnöt och de har även en modern maskinpark. Brukarna innehar 179 ha åker varav 40 ha används för dikoproduktion.

Gård 25-120DE omfattas av ungefär 120 dikor som går i ett bra, lättskött stall med liggbås som är ungefär 10 år gamla. Maskinparken är blandad med både äldre och nyare utrustning.

Gård 26-30DE har en djurproduktion som består av 30 dikor som går i en lösdrift byggd 2007 och företaget har en modern maskinpark. Allt foder produceras på gården.

Gård 27-30D har en produktion av dikalvar som omfattar 30 dikor men den produktionen är under avveckling. Företagets byggnader är äldre konstruktioner som repareras när behovet uppstår. Maskinparken är av varierad ålder.

Gård 28-20DE innehar ungefär 15 dikor av tung ras. Byggnaderna består av äldre konstruktioner som är renoverade från 90-talet. Djuren står i enklare byggnader med djupströbädd. Både kor och kvigor går ute året runt varför gården också har ligghallar/vindskydd som flyttas efter växtföljden. Ungtjurar står i stall med kall lösdrift, betongväggar och djupströbädd. Maskinparken är något äldre och har även köpts in som begagnad, den är från 80-tal och 90-tal. Många maskinsysslor köps in från entreprenör.

Gård 29-90DE består av ungefär 90 dikor. Djuren står i byggnader som byggs ut vart eftersom antalet dikor ökar.

Gård 30-100DE bedriver en produktion som omfattar ungefär 100 dikor i enkla, rationella byggnader i form av kall lösdrift och djupströbädd. Båda brukarna har ett stort maskinintresse.

Gård 31-50DE har ungefär 50 dikor. Även här finns ett stort maskinintresse hos brukaren som även har höga ambitioner för företaget. Byggnaderna är relativt nyinköpta och ombyggda till liggbås för dikor och rekrytering år 2008.

Gård 32-100DE omfattas av ungefär 100 dikor i en rationell, nybyggd ladugård med liggbås. Företaget bedriver kokvigeproduktion och har därför en hög rekryteringsprocent.

5.3 Diagram

Resultaten från studien finns samlad och sammanställd i ett flertal diagram. I detta arbete har de mest relevanta för syftet valts som grund för den empiriska delen av studien och dessa kommer att redovisas i bilaga 1. Diagrammen har sammanställts separat för ungnöt till slakt och för dikalv, det finns exempelvis alltså ett diagram som visar lönsamhet för dikalvsproducenter och ett som visar lönsamhet för ungnöt till slaktproducenter.

6 Analys och diskussion

Det här avsnittet innehåller en analys och en diskussion av teori, litteraturgenomgång och empirisk data som tidigare presenterats i arbetet. Kapitlet syftar till att besvara den frågeställning som presenterats i avsnitt 1.2.

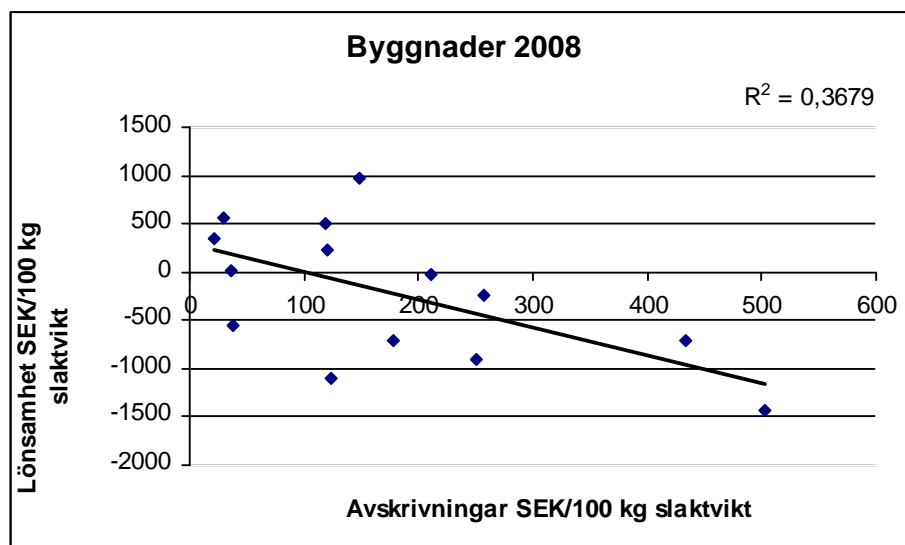
Hur påverkar kostnadsposten avskrivningar lönsamheten hos nötköttsproducenter kopplat till de gårdar som presenteras i den sekundära empirin?

Viktigt att komma ihåg när analyser görs utifrån fallgårdarna är att det empiriska materialet utgörs av relativt kortsiktiga data som gör det svårt att dra några långsiktiga slutsatser. I korrelationsanalysen finns inte gård SE-JEU2 med då dessa två sammanslagna gårdar är så pass nya att det ännu inte finns material att tillgå, det konstateras endast att de finns.

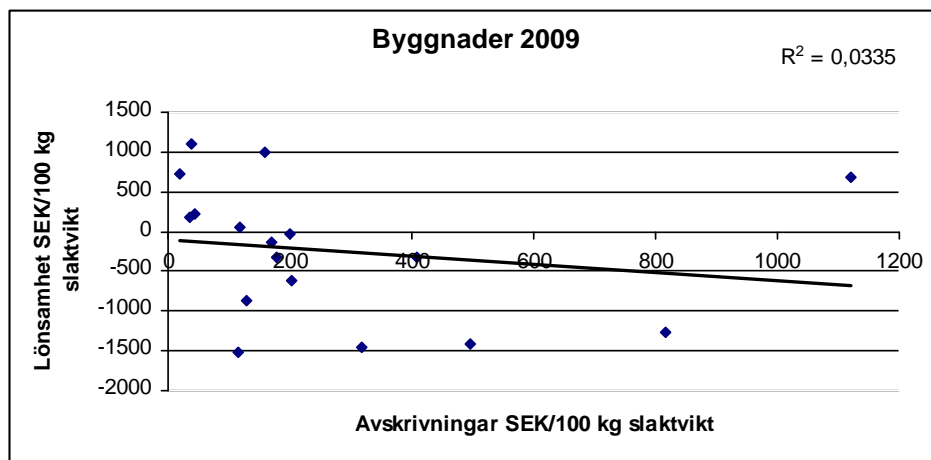
6.1 Ungnöt till slakt

Resultaten av studien visar att många av Sveriges nötköttsproducenter inte uppnår en tillfredställande lönsamhet. Till stor del överensstämmer teorin och litteraturstudien med det empiriska materialet om huruvida gamla byggnader kräver mer underhåll och reparationer än nybyggda. Många av de gårdar med äldre byggnader kräver mer underhåll och reparationer vilket även medför en höge kostnad för gården och som i sin tur ger en sämre lönsamhet.

Vad som går att utläsa ur korrelationsanalysen presenterad nedan i figur 2 och 3 är att avskrivningar inte har något direkt samband med lönsamhet. Kausaliteten mellan avskrivningar och lönsamhet blev svagare mellan 2008-2009 då det gick från 0,3679 till 0,0335. Att ett samband inte går att utläsa innebär att avskrivningar inte har en sådan stor påverkan på lönsamhet att de korrelerar med varandra. År 2008 är det nära en kausalitet då R-värdet inte är lång ifrån ett värde på 0,4 som skulle innebära att det finns en antydning till en början till ett samband. R-värdet blir lägre mellan 2008 och 2009 vilket tyder på att avskrivningar inte har en större betydelse för nötköttsföretagens lönsamhet. Istället är det andra faktorer som påverkar nötköttsföretagens lönsamhet mer. Andra faktorer som påverkar kan vara kostnader för insatsvaror, maskiner, arbete eller varierande produktionsresultat mellan åren.

Figur 2, egen bearbetning. Korrelationsanalys för avskrivningar och lönsamhet, ungnöt

Figur 3, egen bearbetning. Korrelationsanalys för avskrivningar och lönsamhet, ungnöt

Avskrivningar är enligt Sperlingsson (2003) en del av kapitalkostnader. Eftersom avskrivningar enligt den korrelationsanalys som gjorts för nötköttsföretagen kopplade till Agribeeff inte har någon direkt verkan på nötköttsföretagens lönsamhet skulle det kunna innebära att kapitalkostnader kopplade till byggnader inte heller har någon stark koppling till lönsamheten. Hade ett starkare samband än det som nu kunnat ses framkommit hade det kunnat antas att kapitalkostnader från byggnader har en inverkan på nötköttsföretags lönsamhet.

Teorin kring avskrivningar rekommenderar högre avskrivningar i början av objektets ekonomiska livslängd. Med nya byggnader och fler djur kommer gårdarna förhoppningsvis också kunna öka sina intäkter och i framtiden när avskrivningarna även minskar kunna uppnå en bättre lönsamhet per 100 kg slaktvikt.

Samtidigt har det i det empiriska materialet kunnat utläsas att nötköttsproducenter kortsiktigt kan uppnå en positiv lönsamhet med gamla byggnader utan något alternativt värde, vilket även bekräftas i litteraturstudien. Genom att inte underhålla byggnaderna i den mån det skulle behövas kan kostnader för byggnaderna minimeras och en högre lönsamhet uppnås. Vad som går att utläsa av det empiriska materialet från Agribeeff är att det inte är speciellt många gårdar som använder sig av den strategin vilket kan vara ett tecken på att lantbrukarna vill vara ekonomiskt hållbara på sikt. Enligt teorin är lönsamhet ett viktigt mått. På sikt säger teorin att lönsamhet är ett viktigt mått då företagen måste uppnå en tillfredställande lönsamhet för att fortsätta ha incitament till att producera. Kortsiktigt kan gårdarna i det empiriska materialet visa låg lönsamhet på grund av olika anledningar, till exempel höga byggnadskostnader i samband med en om-, till- eller nybyggnation eller höga foder- eller maskinkostnader men som långsiktigt skulle kunna vända och bli positiv.

Många av de svenska nötköttsföretagen kommer från att tidigare ha varit småskaliga mjölkproducenter. I litteraturstudien beskrivs att många av våra svenska nötköttsproducenter en gång varit småskaliga mjölkproducenter men som gått över till nötköttsproduktion allt eftersom mjölkproduktionen blivit mer storskalig. I det empiriska materialet kan samma sak utläsas då många av nötköttsproducenterna tidigare varit mjölkproducenter. De flesta gårdarna har mindre besättningar och endast ett fåtal producenter har 200-300 djur vilket dels beror på den tidigare småskaliga produktionsgrenen. I litteraturstudien beskrivs hur gårdar med småskalig produktion och billiga befintliga resurser samt en acceptabel eller god lönsamhet måste räkna med en försämrad lönsamhet om de väljer att bygga nya stallar och de inte

samtidigt ökar produktionen till att bli storskalig. För många av de producenter som har en mindre besättning och äldre byggnader kan det tänkas att de inte heller valt att expandera av den anledningen att de då måste expandera väldigt mycket på en gång. I det empiriska materialet har de gårdar som gjort nybyggnationer och/eller om- och tillbyggnader uttryckt sig med att de är i expansionsfas eller vill expandera mer i framtiden.

Johansson och Samuelson (1997) beskriver hur nyinvesteringar vanligen görs i samband med en ökad efterfrågan och att företaget då möter den efterfrågan med ett ökat utbud. Den ökade efterfrågan och den ökade försäljning som det då bör leda till motiverar en nyinvestering eftersom företaget får mer intäkter att betala sina kostnader med. För nötköttsproducenter är det svårt att avgöra en framtida ökad efterfrågan eftersom importtrycket ökar och på grund av en försvagad euro-kurs. En omställning i produktion med fler antal djur och nya större byggnader kan komma att bli varaktig. Har lantbrukaren investerat i nya större byggnader kommer de även att finnas kvar om efterfrågan minskar. Har lantbrukarna då en småskalig produktion i befintliga resurser, som många av gårdarna i det empiriska materialet har, och även uppnår en acceptabel lönsamhet kan en expansion kännas riskfylld och leda till att de därmed inte investerar.

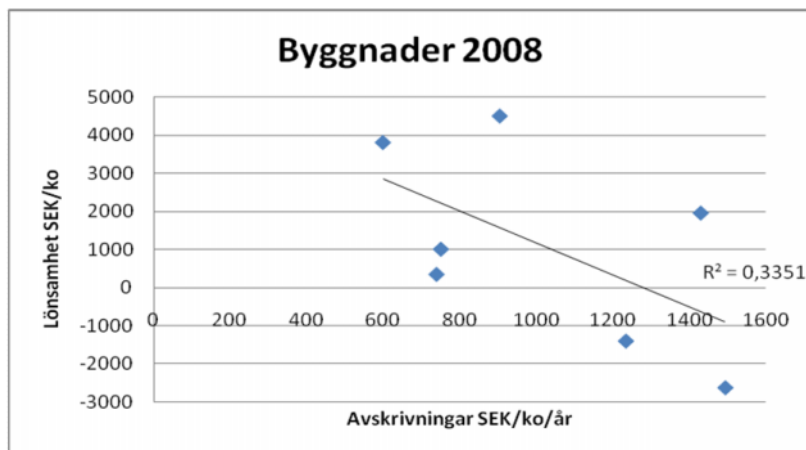
Johnsson et al (2004) och Kumm (2006) menar att nybyggnationer och investeringar är förenade med ökade kostnader. I litteraturstudien beskrivs dock hur dessa kostnader ska kunna hållas nere med hjälp av olika åtgärder för att nå en bättre lönsamhet än vid en total nybyggnation. Det beskrivs bland annat hur mycket av jobbet som görs vid en nybyggnation kan göras själv av lantbrukaren den tid på året då alternativvärdet på arbetstiden är låg. Vid en nybyggnation där allt arbete lejs in når inga av de gårdar som undersökts i litteraturstudien en positiv lönsamhet. För de gårdar i det empiriska materialet som gjort nybyggnationer eller om- och tillbyggnader märks inte anmärkningsvärt höga byggnadskostnader, som annars skulle kunna tänkas för en nybyggnation eller om- och tillbyggnation. De gårdar som gjort dessa nyinvesteringar har inte alla gånger högre byggnadskostnader än de som använder sig av äldre byggnader men som istället behöver underhållas mycket mer än de nya. De gårdarna med mest antal djur i det empiriska materialet, 200-300 stycken, är även de som gjort nybyggnationer eller om- och tillbyggnationer. Det överensstämmer med det Kumm (2006) menar med att det inte är motiverat att investera i sina byggnader om inte syftet också är att expandera.

Det kan tänkas att de gårdar som gjort nybyggnationer och om- och tillbyggnader gjort mycket av arbetet själv eller använt arbetskraft från familj och vänner. Det kan även tänkas att många av gårdarna inte valt mekaniserade lösningar för till exempel utgödsling och utfodring utan valt lösningar som är manuella. Vid den kalkyl som använts i studien gjord i litteraturgenomgången finns många kostnader för nybyggnation med som lantbrukaren redan har täckning för, till exempel kan det vara foderutrymmen och plats för kalvar samt sjuka djur.

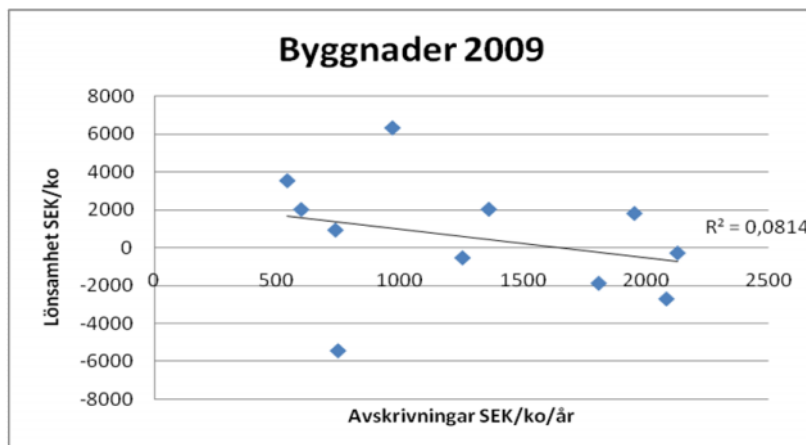
6.2 Dikalv

Gemensamt för nästan alla gårdarna är att utan bidrag skulle lönsamheten se mycket sämre ut än vad diagrammen visar just nu. Enbart den marknadsmässiga avkastningen räcker inte för att täcka kostnaderna förutom på två gårdar. Dessa två gårdar skiljer sig även från de övriga i sina produktionssätt. Den ena gården är mitt uppe i en avveckling av sin dikoproduktion och den andra har sina kor och kvigor ute året runt.

Korrelationsanalysen, se figur 5 och 6, visar att det för dessa gårdar inte går att se en stark korrelation mellan avskrivningar på byggnader och gårdens lönsamhet, varken år 2008 eller 2009. R-värdet uppgår för år 2008 endast till 0,3351 vilket inte kan ses som ett linjärt samband och samma gäller för 2009 där R-värdet endast är 0,0814. Detta visar därmed att det för fallgårdarna inom Agribeeff finns andra kostnadsposter som har en större inverkan på lönsamheten än avskrivningar. R-värdet visar på en starkare korrelation år 2008 än för 2009. Den något starkare korrelationen visar alltså att avskrivningar år 2008 har en större inverkan på lönsamheten än år 2009.

Figur 5, egen bearbetning. Korrelationsanalys för avskrivningar och lönsamhet, dikalv

Figur 6, egen bearbetning. Korrelationsanalys för avskrivningar och lönsamhet, dikalv

En möjlig förklaring till varför 2008 uppvisar en starkare korrelation kan vara att lönsamheten överlag var sämre än år 2009 för dessa gårdar. Det behöver nödvändigtvis inte enbart bero på höga avskrivningar. Det har för år 2009 också tillkommit fyra gårdar med dikalvsproduktion vilket även detta bör inverka på resultatet. En intressant observation som kan göras utifrån analysen är att det inte går att se ett tydligt mönster vad gäller minskade avskrivningar och en ökad lönsamhet. För vissa utav gårdarna har en ökad lönsamhet mellan åren skett i samband med minskade avskrivningar, men det går även att se flera exempel på gårdar där lägre avskrivningar istället har skett i samband med en minskande lönsamhet. Det ger också en indikation på att det finns en möjlighet att avskrivningar inte är en av nyckelfaktorerna för gårdens lönsamhet. På grund av det svaga sambandet som överlag går att utläsa ur korrelationsanalyserna så skulle det kunna tyda på att kapitalkostnader inte har en avgörande inverkan på lönsamheten.

Gård 25 visar på ett intressant samband under år 2009 där de har en relativt låg lönsamhet i samband med de allra högsta avskrivningarna. Detta skulle kunna vara ett resultat av att denna gård har relativt nya byggnader. Enligt Kumm (2006) så står byggnader för en stor kostnad i lantbruket och en av de större kostnadsposterna är kapitalkostnader där också avskrivningar ingår. Vidare förklaras också att det med nyinvesteringar är svårt att få dessa att betala sig med drift i små besättningar och det är även svårt att uppnå en tillfredställande lönsamhet.

Nyman (2009) som gjort jämförelser mellan svensk och kanadensisk nötköttsproduktion menar att gårdar som håller sina dikor utomhus året runt kan förvänta sig en högre lönsamhet tack vare lägre kapitalkostnader kopplade till byggnader. I fallgårdarna kopplade till Agribeeff har en av dessa sina dikor utomhus året runt, detta är Gård 28. Denna gård utmärker sig också i diagrammet med högst lönsamhet för år 2008 och 2009. Detta borde indikera en överensstämmelse med det som presenteras av Nyman i litteraturen. De använder sig också av äldre, renoverade byggnader i samband med en liten besättning. Det är också ett exempel på det Kumm (2006) menar med att en tillfredställande lönsamhet kan uppnås med billiga, befintliga resurser tillsammans med en småskalig produktion. För denna gård går det inte att se någon tydlig koppling mellan avskrivningar och lönsamhet.

Lönsamheten överlag är inte hög för någon av dessa gårdar men endast två stycken visar på en negativ lönsamhet år 2008 och fem stycken har en negativ lönsamhet 2009. Med hänsyn tagen till den svaga korrelation som kan ses i analyserna så är det tydligt att det är andra faktorer som påverkar den i högre grad. Däremot, som Kumm *et al* (2005) skriver, så är det viktigt att på grund av den ökade osäkerheten i den gemensamma jordbrukspolitiken arbeta mot minskade kostnader för en ökad lönsamhet. Där kan byggnader vara en del i detta och även fast en stark korrelation inte går att utläsa så betyder det fortfarande inte att avskrivningarna kan ses som obetydliga i sammanhanget.

7. Slutsatser

Efter genomförd analys bör en rimlig slutsats vara att det inte är avskrivningarna som är den tunga kostnadsposten för nötköttsproducenter. Dessa har inte en avgörande inverkan på fallgårdarna inom Agribeeff, varken för ungnöt till slakt eller för dikor.

I dikoproduktionen är byggnadskostnader högre än för produktionsgrenen ungnöt till slakt men de största kostnaderna för nötköttsproducenter verkar komma från andra faktorer såsom foder och maskiner. Anledningen till de högre byggnadskostnaderna för dikor är rimligen en konsekvens av att de faktiskt stallas in under flera år, medan ungnöt till slakt föds upp en avsevärt kortare period än dikorna och därför inte har samma långsiktiga behov av byggnaderna. Något som också går att utläsa ur analysen är att det empiriska materialet inte alltid stämmer överens med det som går att utläsa ur teorin och litteraturstudien. Det starka sambandet mellan avskrivningar och lönsamhet samt kapitalkostnadernas stora bidrag till kostnaderna som helhet går inte att se i den här studien. Viktigt att uppmärksamma är att enbart avskrivningarnas del av kapitalkostnader beaktats.

De slutsatser som går att dra om byggnader är att trots att kortsiktig lönsamhet kan uppnås genom att inte underhålla och reparera sina gamla byggnader och därmed hålla nere kostnaderna inte är en strategi som majoriteten av lantbrukarna använder sig av. De som har gamla byggnader till sina djur underhåller dem och reparerar dem också. Tidigare har många nötköttsproducenter varit småskaliga mjölkproducenter vilket medfört att många av besättningarna fortfarande är småskaliga. Många gårdar kan säkert stå inför valet att fortsätta produktionen med lika många djur och befintliga byggnader utan alternativt värde och en acceptabel lönsamhet eller att bygga nytt för fler djur. De som har flest djur är också de som valt att bygga nytt och uttalat sig om att fortsätta expandera. De gårdarna kunde idag inte uppnå en tillfredställande lönsamhet men bör i framtiden med minskade kostnader kopplade till byggnaderna och dess ålder kunna uppnå det.

En av gårdarna använder sig av övervintring utomhus åt sina djur vilket även beskrivs som en bra lösning för dikor. Intressant var att se att det bara var en gård i det empiriska materialet som använde sig av denna inhysningsmetod och med så goda resultat. Av alla fallgårdar har denna gård en av de bästa lönsamheterna och är den enda som lyckas täcka sina kostnader, enbart med marknadsmässig avkastning. Viktigt att tänka på är dock, att även fast det för båda produktionsinriktningarna inte gick att se en stark korrelation mellan avskrivningar och lönsamhet så kan möjligen avskrivningar ändå utgöra en betydande kostnadspost i sammanhanget.

Sverige har inte arealerna till riktigt storskalig produktion som även kan hållas utomhus. Om gårdar ska bli större kommer det kanske även att föra med sig konsekvensen av att djuren kommer att behöva hållas mer inomhus på grund av för lite betesareal. Frågan vi måste ställa oss är om vi vill ha en produktion inriktad på att tjäna pengar eller om vi vill ha en vacker landsbygd med betande djur och vackra gårdar. Att ha en produktion inriktad på att bara nå så höga produktionsresultat som möjligt och att bara tjäna pengar skulle idag kanske kunna vara möjlig. En risk är då att fokus försvinner från djur och vackra landskap. Vill vi ha en vacker landsbygd med betande djur och fina ladugårdar kommer det även till ett pris som vi måste vara villiga att betala.

Referenser

Litteratur och publikationer

Ax, C, Johansson, C, Kullvén, H. 2001 och 2005, *Den nya ekonomistyrningen*, Upplaga 3, Malmö, Liber AB, ISBN 978-91-47-07585-0

Freedman, David, Pisani, Robert, Purves, Roger, Adhikari, Ani. 1991, *Statistics*, Second edition, New York, W.W. Norton & Company, Inc, ISBN 0-393-96043-9

Frenckner, P. 1985, *Kapitalkostnadstäckning i kommunal taxesättning vid föränderlig prisnivå*, Stockholm, Fastighetsgruppen, Företagsekonomiska institutionen, Stockholms universitet

Frenckner P & Samuelson, L A. 1984/1989, *Produktkalkyler i industrin*, Mekanförbundets förlag, Stockholm

Johansson C & Samuelson, L A. 1997, *Industriell kalkylering och redovisning*, Norstedts Juridik, Stockholm

Hessle, A. 2007, *Beef Cattle on Semi-Natural Grasslands – Production of Meat and Nature Conservation*, Department of Animal Environment and Health, Swedish University of Agricultural Science, 2007, Doctor Thesis, ISSN 1652-6880, ISBN 978-91-576-7331-2

Kumm, K-I. 2006, *Vägar till lönsam nöt- och lammköttproduktion*, Skara, Sveriges Lantbruksuniversitet, Institutionen för husdjurens miljö och hälsa, Rapport 11, ISSN 1652-2885

Kumm, K-I, Stern, S, Gunnarsson, S, Nybrant, T, Sonesson, U, Oborn, I. 2005, *Framtidsscenarier för uthållig svensk nötköttproduktion*, Uppsala, Sveriges Lantbruksuniversitet, Rapport MAT21 nr 1, ISBN 91-576-6801-9, ISSN 1650-5611
http://www-mat21.slu.se/publikation/pdf/mat_21_nr1_2005.pdf

Manninen, M. 2007, *Winter feeding strategies for suckle cows in cold climatic conditions*. Academic dissertation, Helsingfors, *Department of Animal Science, University of Helsinki*. Helsinki, Publication 91, ISBN 978-952-10-3687-3, ISBN 978-952-10-3688-0, ISSN 1236-9837

Nyman, S. 2009, *Can Swedish beef production become profitable by learning from Canadian beef production?*, Department of Animal Environment and Health, Swedish University of Agricultural Science, 2009, Student report 290, ISSN 1652-280X

Sperlingsson, Mattias, 2003, *Nätnyttomodellen*, Företagsekonomiska institutionen, Lunds Universitet, Magisteruppsats

Sumelius, J. 2010, *Grundbegrepp inom lantbrukets företagsekonomi*, Institutionen för ekonomi, Helsingfors Universitet, kompendium nr 20.
<http://www.mv.helsinki.fi/home/jsumeliu/MAE1C/Kompendium2010.pdf>

Taurus, 2007, *Att satsa på nötkött*

<http://int.taurus.mu/aciro/bilddb/objektvisa.asp?idnr=GNQQbLbLSQkIIJxFcmL4bncQ1QrgJIBTMIsKKQ9rLvB6UmNce8FopHiav0sf>

Thomasson, Jan. 2008, *Extern redovisning och finansiell analys*, Upplaga 12, Malmö, Liber AB, ISBN 978-91-47-08734-1

Internet

Agribeeff, www.agribeeff.se,

1. Om Agribeeff, 2009 (Besökt 2011-04-18)

<http://www.agribeeff.se/om.aspx>

2. Allmänt om fallgårdarna, 2009 (Besökt 2011-04-18)

<http://www.agribeeff.se/resultat.aspx>

3. Om fallgårdarna för ungnöt, 2009 (Besökt 2011-04-18)

<http://www.agribeeff.se/gardar.aspx>

4. Om fallgårdarna för dikalv, 2009 (Besökt 2011-04-18)

<http://www.agribeeff.se/gardar.aspx?typ=diko>

Agribenchmark, www.agribenchmark.org,

Om Agri benchmark, 2011 (Besökt 2011-04-18)

<http://www.agribenchmark.org/>

Jordbruksverket, www.jordbruksverket.se

1. Priser på jordbruksmark, 2009 (Besökt 2011-04-05)

http://www.jordbruksverket.se/webdav/files/SJV/Amnesomraden/Statistik%2C%20fakta/Priser%20och%20prisindex/JO38/JO38SM1001/JO38SM1001_tabeller1.htm

2. Lagar för nötkreatur, 2011 (Besökt 2011-04-19)

<http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/notkreatur/utevistelseochbetesgang.4.4b00b7db11efe58e66b8000308.html>

LRF Konsult, www.lrfkonsult.se

Lönsamhet i lantbruk, 2009 (Besökt 2011-04-05)

http://www.konsult.lrf.se/Global/Pdf/LRF_Kvartalsrapport3_2010_slutlig_1%c3%a5g.pdf

Bilaga 1 - Diagram

Ungnöt till slakt

Nedan presenteras sammanställningen av resultaten från studien av de producenter som producerar ungnöt för slakt. Gårdarna presenteras i diagrammen enligt följande ordning: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 16, 17, 18, 8, 9, 11, 12, 13,14 och 15.

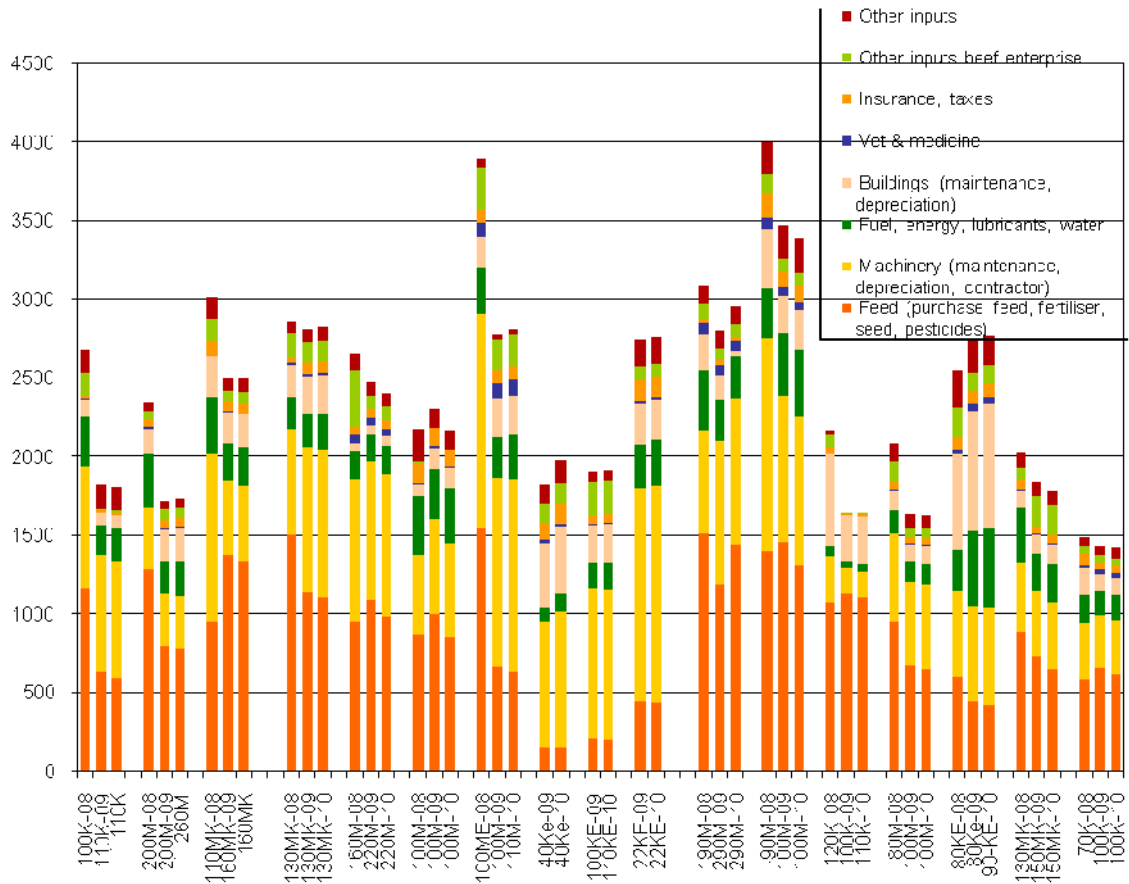

Diagram 1. Non-factor cost excl. animal purchase SEK/100 kg CW sold

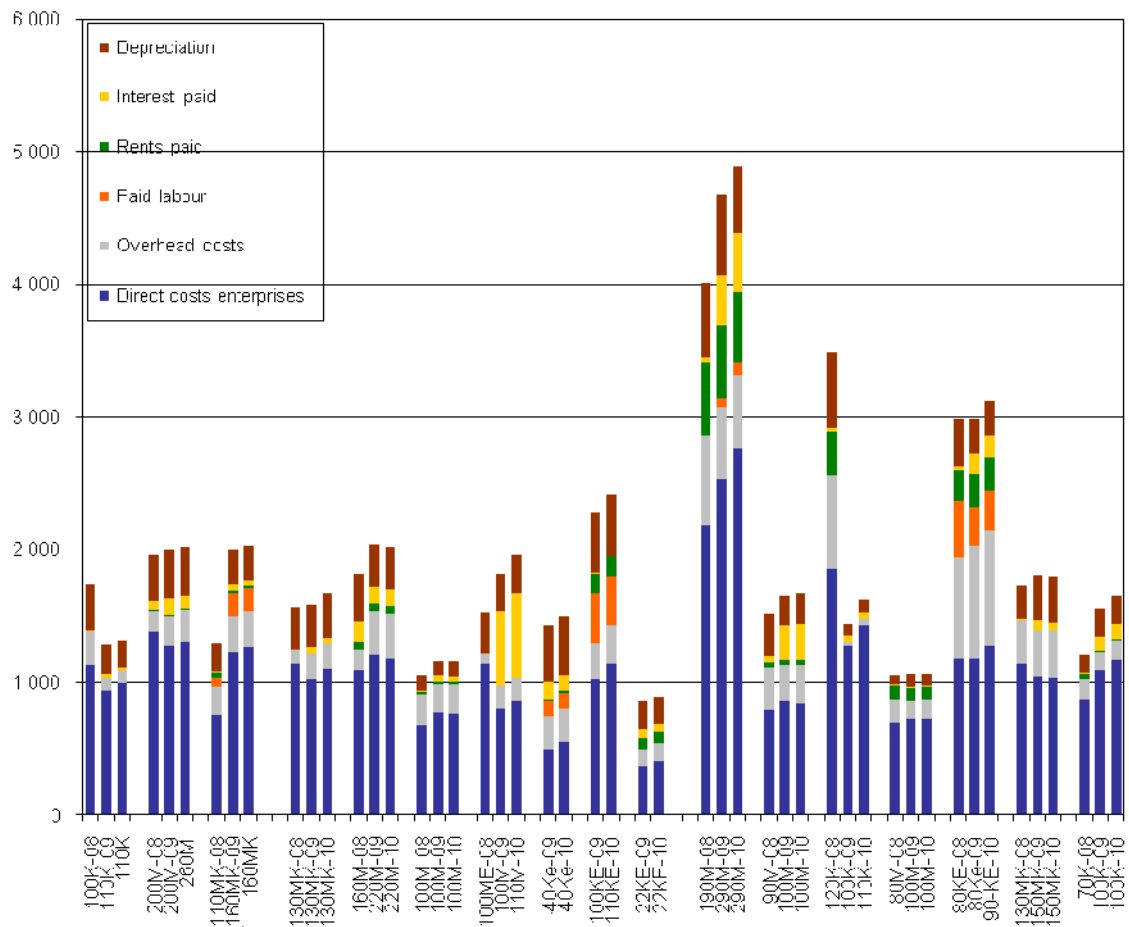

Diagram 2. Whole farm cost 1000 SEK per farm

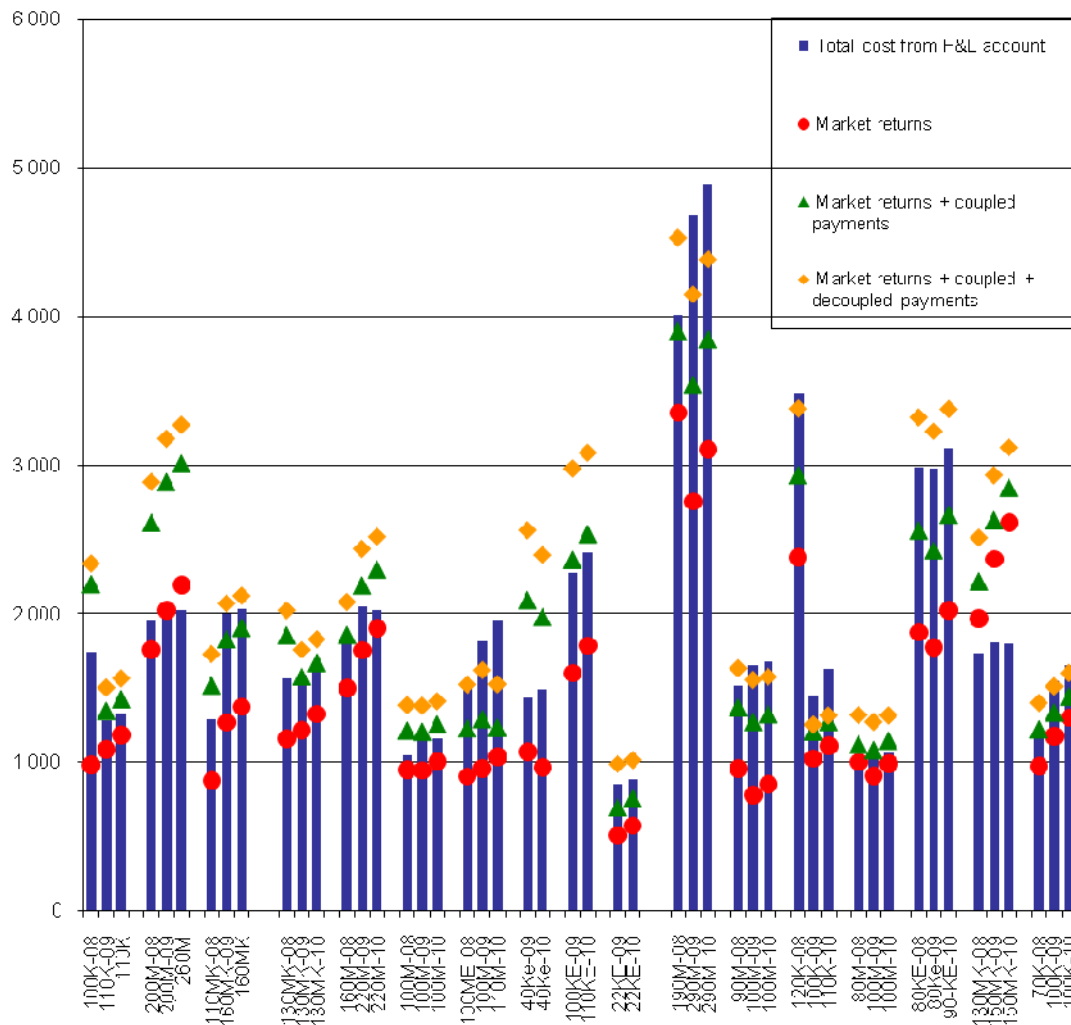

Diagram 3. Whole farm profitability 1000 SEK per farm

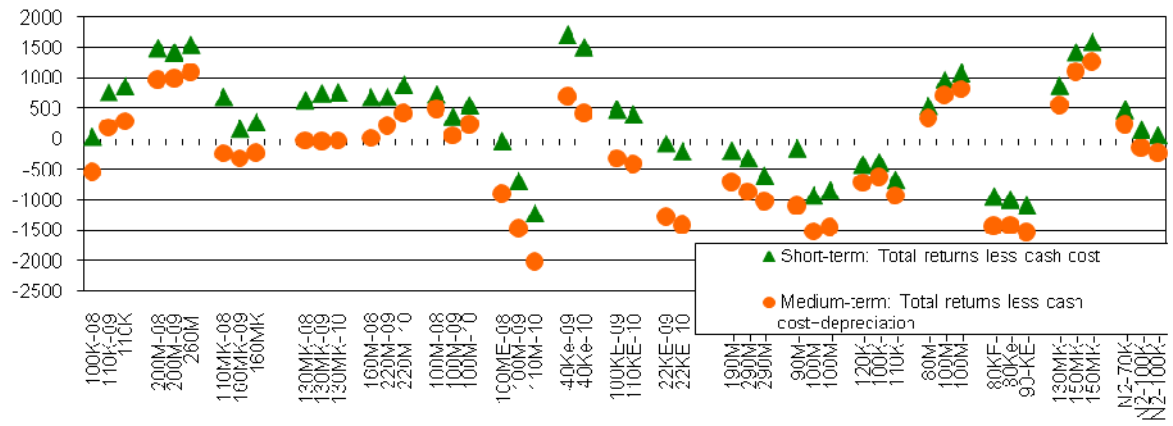

Diagram 4. Short and mid-term profitability SEK per 100 kg CW sold

Dikalv

Nedan presenteras sammanställningen av resultaten från studien av de producenter som bedriver dikalvsproduktion. Gårdarna presenteras i diagrammen enligt följande ordning: 20,21, 29, 24, 30, 31, 32, SE-JEU2, 25, 26, 27, 28.

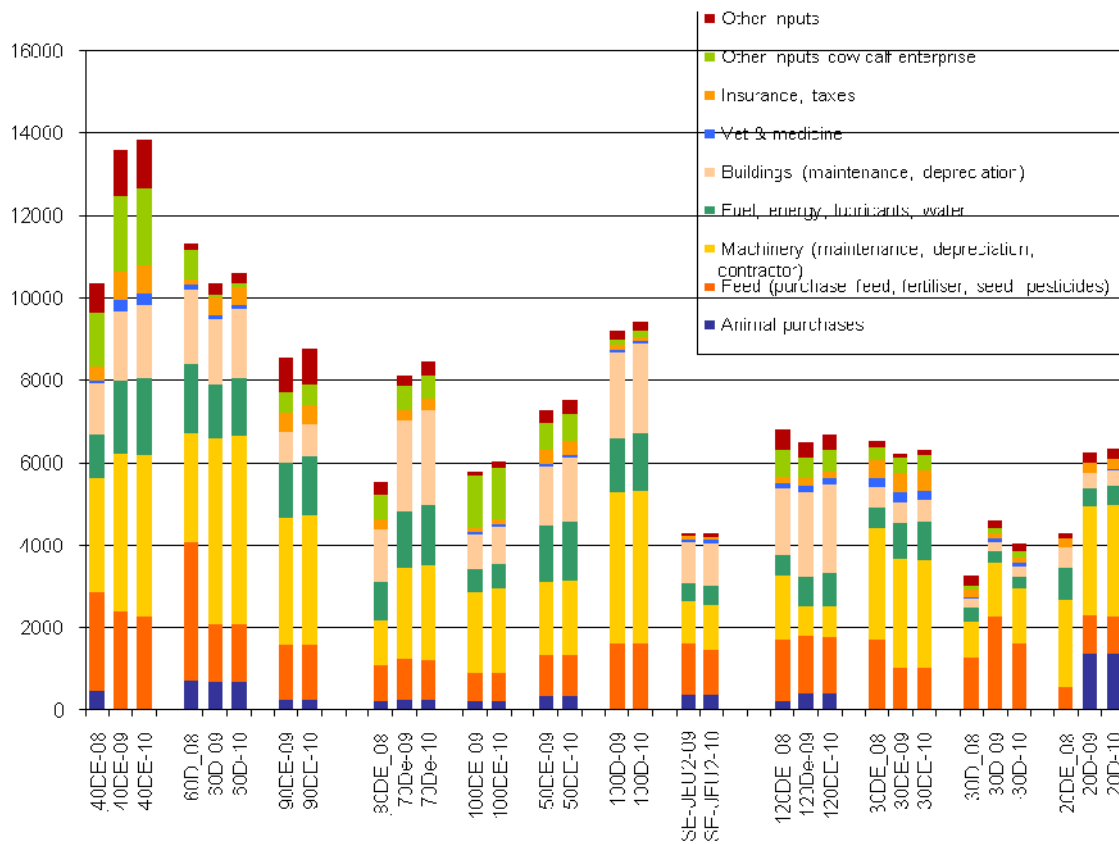

Diagram 7. Non factor cost excl. animal purchase SEK per cow

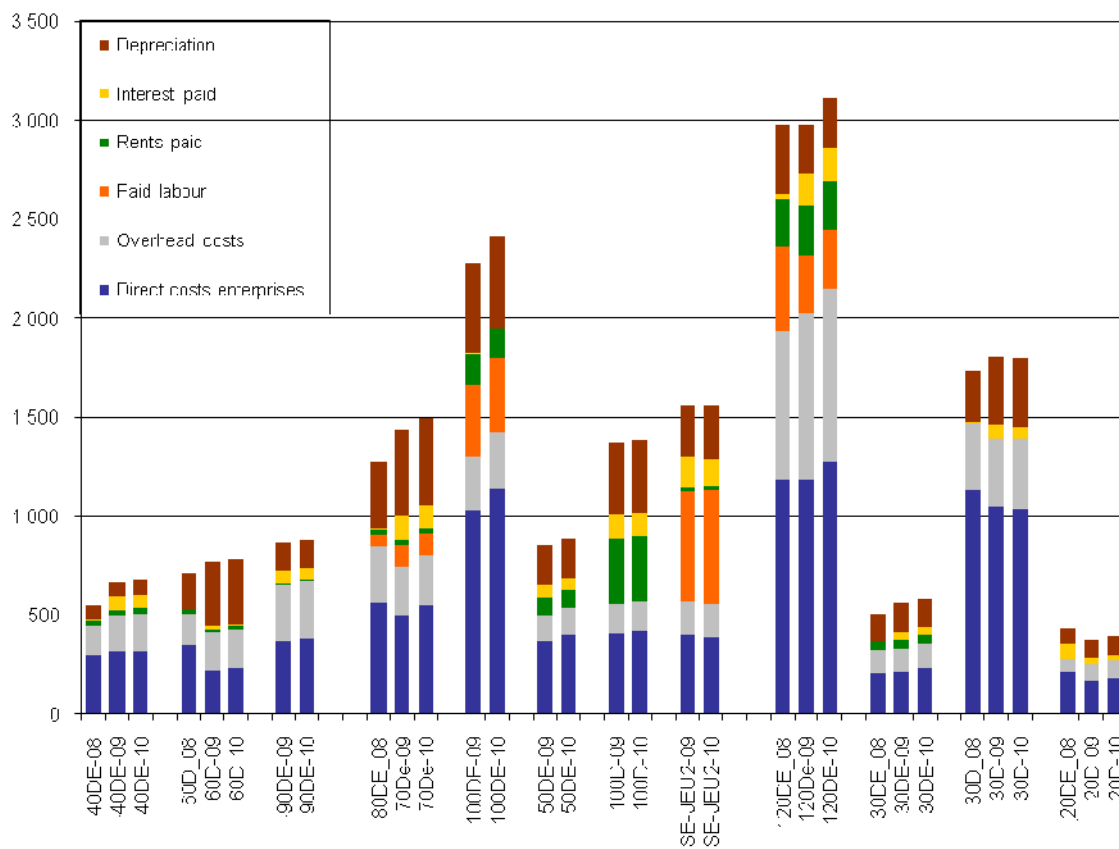

Diagram 8. Whole farm cost 1000 SEK per farm

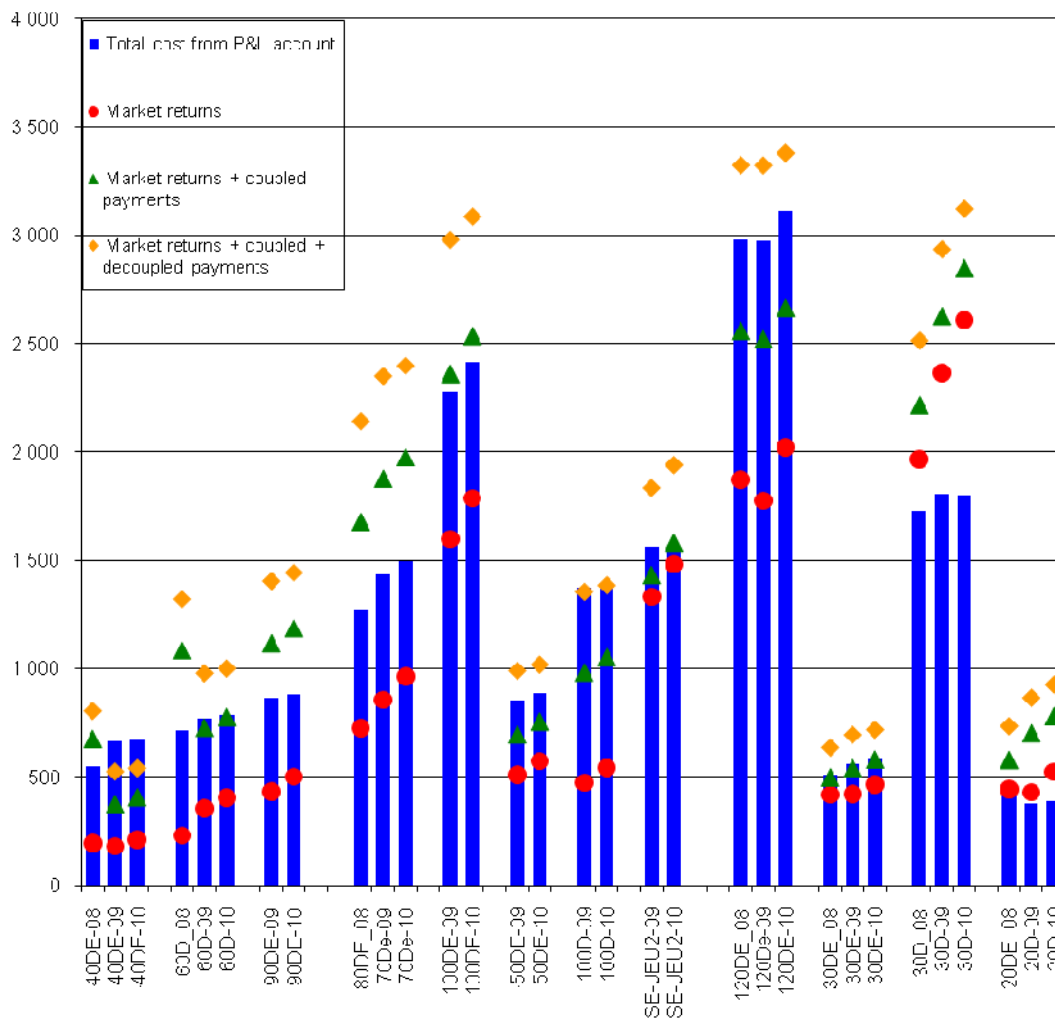

Diagram 9. Whole farm profitability 1000 SEK per farm

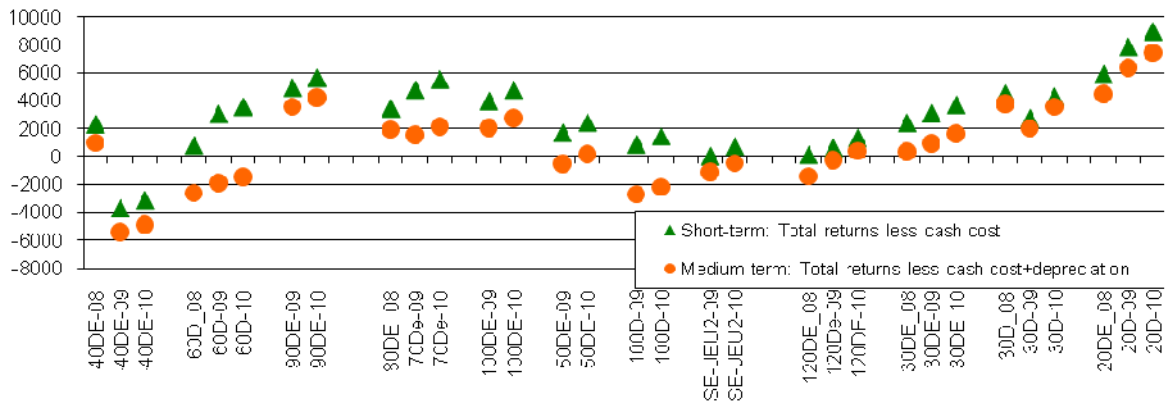

Diagram 10. Short and mid-term profitability SEK per cow

Bilaga 2 – Korrelationsanalys

I denna bilaga presenteras de siffror som ligger till grund för genomförda korrelationsanalyser. Gårdarna ligger i den ordning som de presenteras i diagrammen.

Ungnöt

Avskrivningar anges i 100 kg slaktvikt per år och lönsamhet i SEK per 100 kg slaktvikt per år.

2009		2008	
Avskrivningar/100 kg cw	Lönsamhet	Avskrivningar/100 kg cw	Lönsamhet
35,18457842	189	38,5070808	-547
160,0646386	991,33205	147,8738502	971
178,6662554	-321,4378	256,5003412	-243
200,1990727	-30,65069	211,4169257	-27
44,36281645	217,36905	36,94936203	17
118,9212351	53,256654	118,6808379	496
319,0899001	-1465,23	250,4794195	-898,56659
1119,821992	690,54397		
408,0652833	-322,9282		
816,698569	-1269,99		
127,4187724	-865,6326	178,2202619	-703,92188
113,7008936	-1516,7	123,6258804	-1090,8764
203,9297817	-626,934	433,4029955	-716,07976
18,46437914	714,58541	21,10149821	343
495,5448533	-1417,605	502,0440678	-1432,6291
37,62356285	1111,4181	29,50819672	561,500244
170,4083688	-138,0749	120,8333333	238,785781

Dikalv

Avskrivningarna nedan anges i kostnad per ko och år och lönsamheten anges i kronor per ko och år.

	År 2008		År 2009	
	Avskrivningar	Lönsamhet	Avskrivningar	Lönsamhet
Gård 20	751,25	1002	747,3	-5435
Gård 21	1493,33	-2628	1809,167	-1873
Gård 29			540,83	3548
Gård 24	1428,9	1948	1954,56	1820
Gård 30			1361,6	2039
Gård 31			1254,4	-526
Gård 32			2084,93	-2700

Gård 25	1234,1916	-1406		2130,108	-273
Gård 26	740	341		736,667	940
Gård 27	600	3797		597,433	2026
Gård 28	905	4490		968,9	6340